

Η “εθνικοποίηση των μέσων παραγωγής” και η “σχεδιοποίηση της οικονομίας” δεν έχουν, σαν τέτοιες και από μόνες τους, καμία σχέση με τον ‘σοσιαλισμό’, αλλά αντίθετα αποτελούν την πλήρη και ιδεώδη μορφή που επιτρέπει την **απόλυτη συγκέντρωση της κοινωνικής, πολιτικής, οικονομικής, ιδεολογικής εξουσίας στα χέρια μιας κυρίαρχης μειοψηφίας - που ασκεί την εξουσία αυτή για τα δικά της συμφέροντα, για να αυξήσει τα προνόμιά της και να επεκτείνει την δύναμή της. Το Κ ό μ μ α είναι, κύρια, ο πυρήνας της καινούριας κυρίαρχης τάξης, το πρωταρχικό ένζυμο για τον γραφειοκρατικό μετασχηματισμό της κοινωνίας.** Πάνω σε παραγωγικές σχέσεις μη εκμεταλλευτικές - σοσιαλιστικές είναι αδύνατο να κολληθούν αυθαίρετα σχέσεις κατανομής εισοδήματος που να μην είναι σοσιαλιστικές. Η ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος και στο επίπεδο κατανάλωσης είναι ένδειξη και σύμπτωμα **ταξικής** διάρθρωσης της κοινωνίας.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η **βασική ο ρ γ ά ν ω σ η της παραγωγής**. Ο εργάτης που είναι σκλαβωμένος στην μηχανή, που εκτελεί ένα μικρό τεμάχιο δουλειάς χωρίς να ξέρει ούτε που θα πάει αυτό που φτιάχνει, ούτε σε τί χρειάζεται, ούτε γιατί φτιάχνεται έτσι και όχι αλλιώς ' που πληρώνεται κατ' αποκοπή και με πρίμ και επιβάλλει ο ίδιος στον εαυτό του μεγαλύτερη ένταση εργασίας για να πληρωθεί λίγο περισσότερο ή του την επιβάλλουν οι μηχανές με τον ρυθμό τους, η χρονομέτρηση της δουλειάς κλπ... - όλα αυτά αποτελούν την κοινωνική ουσία των σχέσεων παραγωγής. Ο εργάτης είναι απαλλοτριωμένος, αλλοτριωμένος και **αποξενωμένος από τα εργαλεία του, απ' το προϊόν του, απ' την δουλειά του, απ' τον ίδιο τον εαυτό του ' το σύστημα προσπαθεί να τον μεταβάλλει σε ένα αυτόματο υποδουλωμένο στην παραγωγή.** Αυτό είναι ακριβώς η ουσία του **καπιταλισμού**.

Ο καπιταλιστικός χαρακτήρας του τύπου και της μεθόδου οργάνωσης της παραγωγής σφραγίζεται από το οικονομικό *σχέδιο*, την επέκταση δηλαδή στο σύνολο της οικονομίας του τρόπου οργάνωσης που ισχύει μέσα σ' ένα μεγάλο καπιταλιστικό εργοστάσιο ' όμως αυτό το “σχέδιο”, και σε ότι αφορά τους σκοπούς και σε ότι αφορά τα μέσα, δεν καθορίζεται απ' τους ίδιους τους παραγωγούς, αλλά από ένα χωριστό όργανο και **στρώμα που είναι έξω και πάνω απ' αυτούς, δηλαδή την γραφειοκρατία. Η διεύθυνση αποφασίζει, χωρίς να ρωτάει κανέναν, τί και πώς θα παραχθεί.**

Πρόκειται εδώ για τη *διαίρεση ανάμεσα στους διευθύνοντες και στους εκτελεστές*. Ο πυρήνας αυτής της διαίρεσης βρίσκεται μέσα στο χώρο της παραγωγής όπου και δημιουργείται η βασική καπιταλιστική σχέση. Βαθμιαία αυτή η πρωταρχική καπιταλιστική σχέση επεκτείνεται σ' όλους τους τομείς της κοινωνικής και πολιτικής ζωής, στις πολιτικές οργανώσεις και κόμματα.

Ο σοσιαλισμός, εκτός βέβαια απ' την απαλλοτρίωση των καπιταλιστών, προϋποθέτει κύρια και κεντρικά την άσκηση της εξουσίας, αυτόνομα, από τις αυτοοργανωμένες μάζες ' άσκησης της πάνω σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής και οργάνωσης. Αυτήν την άσκηση της εξουσίας ονομάζει ο Καστοριάδης *«συλλογική αυτοδιεύθυνση»*. Αυτή, μεταξύ πολλών άλλων, συνεπάγεται την ανάγκη καταστροφής της καπιταλιστικής *τεχνικής*. Γιατί τα εργαλεία και τα μηχανήματα που έχει εισάγει παντού ο καπιταλισμός *δεν είναι κοινωνικά ουδέτερα “τεχνικά μέσα”*.

Πρέπει να αλλάξει η *σχέση των ανθρώπων με την εργασία τους*, δηλαδή **πρέπει να αισθάνονται την εργασία τους σαν δική τους**. Συνεπάγεται λοιπόν άλλη οργάνωση της δουλειάς, και *άλλου είδους μηχανές*. Δεν είναι νοητή μια αυτόδιευθυνόμενη κοινωνία όπου το ποιές και τί είδους μηχανές θα κατασκευαστούν να αποφασίζεται ερήμην εκείνων που θα τις δουλέψουν.

Όλα αυτά, πρώτιστα, σημαίνουν όχι μόνο πως δεν έχουμε εμείς έτοιμες όλες τις λύσεις μέσα στο κεφάλι μας, αλλά πως θα ήταν μια γελοία αντίφαση να *νομίζουμε* ότι τις έχουμε. **Μόνο η έκρηξη και η ανάπτυξη της αυτόνομης συλλογικής δραστηριότητας των ανθρώπων μπορεί να δώσει λύση σ' αυτά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.** Αυτό δεν σημαίνει πως μένει κανείς βουβός, χωρίς να έχει τίποτα σκεφτεί ή τίποτα να προτείνει. Πρέπει όμως να είμαστε διαποτισμένοι από την πεποίθηση ότι οι “καλύτερες”, οι πιο “βάσιμες” και “στέρεες” λύσεις που μπορούμε να σκεφτούμε και να προτείνουμε, δεν έχουν καμία αξία εάν οι μάζες των ανθρώπων δεν τις αποδεχτούν πραγματικά, δεν τις ενστερνιστούν, δεν τις κάνουν *δικές τους*.

Στην *επαναστατική πολιτική* : ξεκινάμε με την **διαπίστωση** μιας κοινωνικής κρίσης σαν αγώνα, πάλης, αντιμαχίας (μια κρίση χωρίς πάλη θα ήταν μια απλή φθορά των θεσμών). Αλλά - δεύτερο στοιχείο - αυτό δεν καταργεί την ανάγκη μιας κατανόησης, ερμηνείας, διασάφησης, διευκρίνησης εκ μέρους μας (πάντα υπάρχει το πρόβλημα της ενδεχόμενης απόστασης ανάμεσα στο εμφανές και στο λανθάνον νόημα όσων γίνονται). Οδηγούμαστε, δηλαδή, σε μια **περιγραφή** και ανάλυση του χαρακτήρα, των “αιτίων” και των κινήτρων της κρίσης, και σε μια ερμηνεία των τάσεων των ανθρώπων που αγωνίζονται. Τρίτο στοιχείο : παίρνουμε μια θέση ή

τοποθέτηση που ισοδυναμεί σε **μια εκλογή και επιλογή**. Αυτές οδηγούν σε μια “γενίκευση”, ολοκλήρωση (προσωρινή και ελλιπή) των τάσεων της πάλης και της σημασίας τους. Έτσι φτάνουμε στο **επαναστατικό πρόταγμα**. Από εκεί ξαναγυρνάμε πίσω : αυτό το πρόταγμα δεν το γεννήσαμε εμείς ' δημιουργήθηκε και ανήκει το ίδιο στην κοινωνικο-ιστορική πραγματικότητα. Αλλά αυτό **θα έμενε χωρίς σημασία για μας εάν δεν το επωμιζόμαστε**. Αυτός ο κύκλος της πράξης είναι αναπόφευκτος και καταργεί τη γραμμική σχέση : μια αληθινή θεωρία δίνει μια θεωρητική αλήθεια απ' όπου συνάγονται “ορθά” πρακτικά συμπεράσματα.

Τίθεται, κατά κάποιον τρόπο, το πρόβλημα του “**συντονισμού**” όλων των ιδιαίτερων τάσεων και διεκδικήσεων των αγωνιζόμενων τμημάτων της κοινωνίας. Οι αγώνες όμως που παρατηρούμε, δεν τείνουν απλώς να καταπολεμήσουν την εκμετάλλευση κλπ...ούτε αποβλέπουν μόνο προς την “αυτοδιαχείριση” με μια στενή έννοια. Τείνουν προς την **αυτοδιεύθυνση** όλων των τομέων της κοινωνικής ζωής απ' όλα τα άτομα που συμμετέχουν στις αντίστοιχες δραστηριότητες. Αυτή η αυτοδιεύθυνση οδηγεί στην καινούρια ιδέα της ‘**ρητής αυτοθέσμησης της κοινωνίας**’, δηλαδή της **συνεχούς θέσμησης της κοινωνικής ζωής ως συνειδητής δραστηριότητας των κοινωνικών ατόμων**.

Μια “**τελεολογία**” της ιστορίας δεν μπορεί παρά να στηρίζεται στην ιδέα ότι υπάρχει **ήδη** (συνεπώς αιώνια) ένα **καθορισμένο τέλος** της ιστορίας, και μια **απόλυτη θεωρία** που το συλλαμβάνει.

Μιλώντας για **αυτονομία**, για τάση προς την αυτονομία ως κίνητρο και κατεύθυνση της πάλης των ανθρώπων, μιλάμε βέβαια για **αυτονομία κοινωνικών ατόμων** ' αυτό σημαίνει πως το αυτόνομο κοινωνικό άτομο αναγνωρίζει την ύπαρξη άλλων ανθρώπων, τους αναγνωρίζει σαν άτομα ισοδίκαια και ισοδύναμα με αυτό. Η ιδέα ενός ενδεχόμενου **πολέμου όλων εναντίον όλων**, παραγνωρίζει και αγνοεί γεγονότα που διαπιστώνουμε πάντα έπειτα από εκρήξεις της κοινωνικής πάλης, π.χ. δημιουργία **Εργατικών Συμβουλίων** κλπ....

Η απελευθέρωση των εργαζομένων θα είναι πραγματικό έργο τους όταν οι ιδέες και οι αντιλήψεις που θα οδηγήσουν σ' αυτήν την απελευθέρωση θα είναι οι ίδιες έργο των εργαζομένων. Εμείς σαν κοινωνικά μέλη παίρνουμε έτσι μια ορισμένη θέση : «**με τους μέν, εναντίον των δε**» ...

Το να μιλάμε για **δυνατότητα μεταμόρφωσης της κοινωνίας** προϋποθέτει ότι μπορούμε **ταυτόχρονα να απαντήσουμε στο ερώτημα της δυνατότητας μεταμόρφωσης του ανθρώπινου ατόμου**.

Η έννοια της **αυτονομίας**, όπως την ορίζει ο Καστοριάδης, δεν είναι ο εξοβελισμός ή η ολοκληρωτική καταπίεση του ασυνειδήτου, πράγμα που θα ήταν αδύνατο και τερατώδες, ούτε η κυριαρχία της συνείδησης πάνω στο ασυνείδητο, αλλά η εγκαθίδρυση μιας διαφορετικής σχέσης ανάμεσά τους . Αυτήν την διαφορετική σχέση μπορούμε να την ορίσουμε ως μια σχέση όπου το υποκείμενο έχει όσο είναι δυνατό επίγνωση των ασυνείδητων ενορμήσεών του και δεν τις απωθεί, με την αυστηρή έννοια του όρου, αλλά μπορεί **να συλλογιστεί πάνω σ' αυτές και, μέσα απ' αυτόν τον διαλογισμό, να αποφασίσει με βούλευση και διαβούλευση εάν θέλει ή όχι να ενεργήσει σύμφωνα με αυτές τις επιθυμίες**. Αυτό σημαίνει, εάν αυτός ο σκοπός δεν είναι ουτοπικός, ότι το υποκείμενο είναι ικανό να θέσει, κατά κάποιον τρόπο, **το ίδιο τους νόμους της συμπεριφοράς του και της σκέψης του**.

Το υποκείμενο είναι κοινωνικό όν, συνεπώς η αυτονομία του είναι κατ' ανάγκην περιορισμένη και μπορεί να γίνει ακόμη και μια απλή αυταπάτη εάν αγνοεί την τεράστια σημασία της κοινωνικής του διάστασης. Και αυτό συμβαίνει σήμερα με τις θεωρίες του **φιλελεύθερου ατομικισμού** : ουδέποτε ακούσαμε περισσότερη ρητορική για την ελευθερία των ατόμων, την οποία δήθεν εξασφαλίζει ο σύγχρονος καπιταλισμός, και ουδέποτε **μάλλον είχαμε κοινωνία με τόσο λίγο ελεύτερα και αυτόνομα άτομα, με τόσο κομοφομιστικά άτομα**.

Κατ' ανάγκην το υποκείμενο υπόκειται στους κοινωνικούς νόμους και στους ρυθμούς και στις επιδράσεις της κοινωνίας. Και αυτό θα ήταν μια τελείως ετερόνομη κατάσταση εκτός από μια περίπτωση: την περίπτωση που το υποκείμενο μπορεί **να πεί, δικαιολογημένα, ότι αυτοί οι νόμοι είναι επίσης οι δικοί μου νόμοι, όχι διότι μου τους έχουν επιβάλει, αλλά διότι έχω συμμετάσχει, με ίσους όρους με όλους τους άλλους, στην θέσμισή τους** - πράγμα που ασφαλώς δεν συμβαίνει σήμερα.

Δηλαδή: **αυτόνομα άτομα, πλήρως, μπορούν μόνο να υπάρξουν σε μια αυτόνομη, δηλαδή πλήρως δημοκρατική, κοινωνία, και αντιστρόφως**. Έτσι, αυτό που πρέπει να επιτύχουμε είναι η πλήρης **αποτοτεμοποίηση** των θεσμών, η αναγνώριση βέβαια του ότι δεν μπορεί να υπάρξει ανθρώπινη κοινωνία χωρίς θεσμούς, αλλά και ότι αυτοί οι θεσμοί υπήρξαν πάντα και είναι **δική μας δημιουργία**, κάτω βέβαια από ορισμένους περιορισμούς. "...πρέπει ν' αναγνωρίσουμε αυτό το γεγονός και **να σταματήσουμε να ζητάμε υπερβατικές ή εξωκοινωνικές εξασφαλίσεις του νοήματος της ζωής μας, γνωρίζοντας ότι ν ό η μ α μπορεί να βρεθεί και να δημιουργηθεί μόνο μέσα και διαμέσου της δικής μας ελεύθερης και συνειδητής δραστηριότητας**".

Αυτόνομη Πρωτοβουλία